

Beyond Olympiad #3
географиядан
тапсырмалар жиынтығы

I тур

10-12 сыныптар

5 қараша 2023 ж.

Олимпиада ережелері

Олимпиаданы орындау үшін сізге 2 сағат беріледі. Олимпиаданың басталуы: Алматы уақыты бойынша 11:00, Олимпиаданың аяқталуы - 13:00. Аяқтағаннан кейін шешімдеріңізді электрондық поштаға жіберу қажет: geography@olympiads.bc-pf.org.

Орындау бойынша нұсқаулық:

Сіз кез-келген тәртіпте тапсырмаларды орындай аласыз, **алайда:**

- Әр тапсырманы жеке парақта орындаңыз
- Парақтың жоғарғы жағында тапсырма нөмірін жазу керек
- Егер тапсырманы шешу үшін бірнеше парақ қажет болса, онда беттің соңында жазу керек (тапсырманың жалғасы келесі беттегі __ нөмірі). Бұл жағдайда келесі беттің жоғарғы жағында бұл белгілі бір тапсырманың жалғасы екенін белгілеу керек
- Түсінікті және түсінікті қолжазбаны ұстану, кір мен сызықтардан аулақ болу **ұсынылады**

Шешімдерді жіберу бойынша нұсқаулық:

Тапсырмаларды орындауды Алматы уақыты бойынша сағат 13:00-ден кешіктірмей аяқтау қажет. Жұмыс аяқталғаннан кейін сіз шешімдердің сканерлерін бір pdf файлына біріктіруіңіз керек. Google Play және AppStore-да осы мақсаттарға арналған көптеген қосымшалар (PDF scanner, scanner app, Scanbot және басқалары) бар екенін ескеріңіз. PDF файлды электронды поштаға жіберу қажет: geography@olympiads.bc-pf.org.

Қатысушыға арналған жадынама:

- Кеңсе керек-жарақтарынан қарындаштар, қаламдар, өшіргіш, сызғыш **рұқсат етіледі.**
- Калькуляторды пайдалануға **рұқсат етіледі** (қарапайым, инженерлік, графикалық калькуляторлар).
- Жауаптарды нүктеден кейін төрт санға дейін қысқарту **дұрыс.**
- Атластарды, бөгде карталарды, интернет көздерін және оқу құралдарын, бөгде адамдардың көмегін және қосымша әдебиеттерді пайдалануға қатаң **тыйым салынады.**
- Көшіріп жазу әрекеттері мен академиялық адалдықты бұзу ask.bc-pf.org сайтына кіруге бір жылға **бұғаттау** арқылы жазаланады.

Олимпиада ұйымдастырушылары, тапсырма құрастырушылары және қазылар алқасы:

- Хамитов Санжар – қазылар алқасының төрағасы.
- Валеев Рустам – қазылар алқасының мүшесі.
- Давлетова Аида - қазылар алқасының мүшесі.

Сәттілік тілейміз!

Осы жинақ 5 тапсырмадан тұрады:

1 – тапсырма. “Galenoa”	<i>Автор: Хамитов Санжар</i>	5
2 – тапсырма. “Sewak”	<i>Автор: Хамитов Санжар</i>	8
3 – тапсырма. “Климат түрі бойынша тапсырма”	<i>Автор: Хамитов Санжар</i>	11
4 – тапсырма. “Рельеф формасы X ”	<i>Автор: Давлетова Аида</i>	12
5 – тапсырма. “Трансұлттық корпорациялар”	<i>Автор: Хамитов Санжар</i>	14
Задание 6. “Оңтүстік – Шығыс Азия”	<i>Автор: Хамитов Санжар</i>	15

Тапсырма нөмірі	Тапсырма үшін ең жоғарғы ұпай	Тапсырма үлесі
1	16	25
2	12	25
3	8	10
4	20	15
5	6	10
6	17	15

Бұл кесте нені білдіреді?

Осы кестеге сүйене отырып, сіз әр тапсырманың өзіндік үлесі бар екенін көре аласыз. Яғни, бір тапсырманың бір ұпайы басқа тапсырманың бір ұпайына тең емес. Әр тапсырманың ішінде сіздің ұпайыңыз тапсырма құрастырушының ұпайына сәйкес есептеледі, содан кейін пропорция бойынша тапсырманың соңғы ұпайы болады.

Әрбір тапсырманың үлес салмағы қазылар алқасының әрбір мүшесімен келісіледі.

Сіздің алдыңызда Жер планетасында орналасқан ойдан шығарылған Galenoa елінің картасы (1.1-Схема) тұр.

Sewak-1842 жылы отарланған және содан бері Galenoa құрамында болған жергілікті автономиялық аймақ. Аумақтардың ендіктер бойынша орналасуы картада көрсетілген.

1.2-Схема метрополияның тыңғылықты картасын көрсетеді

1.3 диаграммасы континенттің жел раушанын көрсетеді (картадағы орынға қарамастан бірдей деп есептеңіз).

1-тапсырма толығымен мемлекеттің континентальды бөлігіне негізделетін болады.

Схема 1.1. Galenoa мемлекеттік картасы

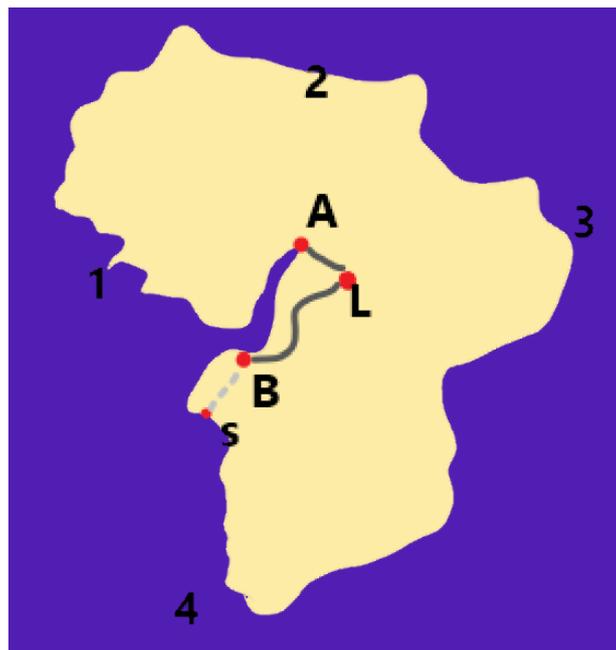

Схема 1.2. Galenoa – ның Континентальды Картасы

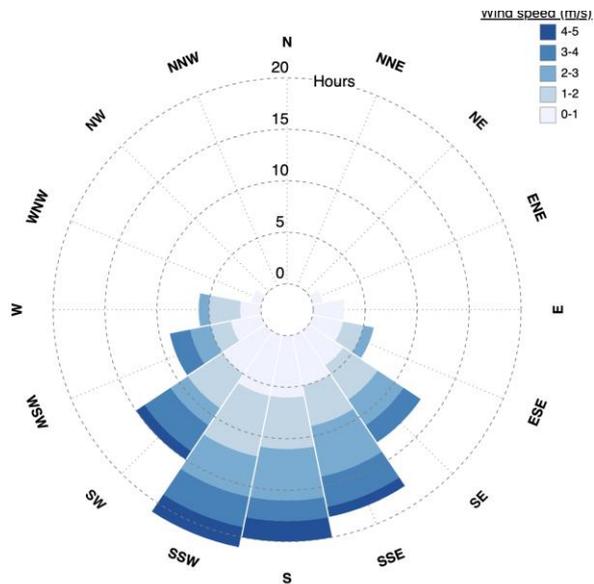

Схема 1.3 Galenoa жел раушаны. Картадағы орынға қарамастан бірдей деп есептеңіз

Бұл тапсырмада біз тек белгілі бір Galenoa қалаларына назар аударамыз. Олардың 3-і туралы қысқаша ақпарат төменде келтірілген:

А қаласы-тарихи тұрғыдан ең үлкен теңіз порты және сауда орталығы, 16 ғасырда құрылған және сағаға құятын елдегі ең үлкен өзеннің сағасында орналасқан.

В қаласы-19 ғасырда құрылған сауда порты.

L қаласы-елдегі ең ірі қала-мегаполис.

Схема 1.4 уақыт өте келе А және В қалалары халқының өзгеруін көрсетеді. 1.5 кестеінде 2020 жылы 4 қалада көмірқышқыл газының (CO2) шығарындылары көрсетілген.

Год	Население А	Население В
1700	94593	0
1730	70022	0
1760	101306	0
1790	143049	0
1820	155293	0
1850	148497	24
1880	191385	108
1910	262054	256
1940	301350	1492
1970	304950	10302
2000	267843	28485
2030	269664	69305
2060	245922	191485

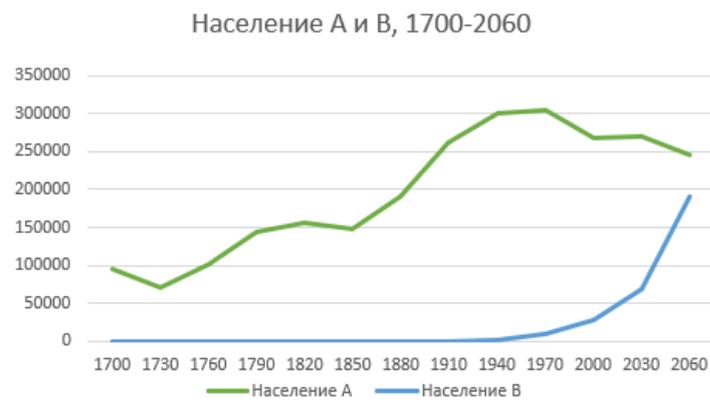

Схема 1.4.

Город	Эмиссии CO2 в тоннах на человека, 2020	Эмиссии CO2 в млн тонн, 2020
L	12.8	57.936
s	32	0.187
A	12.2	3.269
B	13.2	0.778

Схема 1.5.

1.1 Ұсынылған ақпаратқа сүйене отырып, негізгі себептер мен факторларды түсіндіріңіз 1-кестедегі тенденцияларды тудырған (бүкіл аралықта)? [6]

1.2 2060 жылдан кейінгі халықтың сандық өзгерістері өткен 30 жылдағыдай қарқынмен жалғасатынын ескере отырып, екі қаланың тұрғындарының қай жылы салыстырылатынын болжаңыз. Есептеулеріңізді көрсетіңіз. [3]

2. Қала s (схема 1.2) 1981 жылы құрылған. 2-кестеде 2020 жылы CO₂ шығарындыларының саны (жан басына шаққанда және абсолютті саны) 4 түрлі қалада көрсетілген.

2.1 2020 жылы 4 қаладағы халық санын есептеңіз. Есептеулеріңізді көрсетіңіз. [2]

2.2 Жауабыңызды ұсынылған ресурстарға сүйене отырып, Galenoa мемлекетіндегі s қаласының пайда болуын түсіндіріңіз. Оның одан әрі дамуына қандай себептер себеп болуы мүмкін және оның мамандануын қандай факторлар көрсетуі мүмкін?]

[16 балл]

Келесі тапсырма отарланған аумаққа, Sewak. 2.1 схемасы Sewak Астанасы мен ең үлкен қаласы — Sawanohk бейнеленген аумақтың ұлғаюын көрсетеді. Елдің солтүстігіндегі ең үлкен арал Kîwêtinohk деп аталады. Көптеген аралдардың жер қойнауында мұнай мен табиғи газдың бай кен орындары бар. 2.2-схемада қар мен мұзбен жабылған (ақ тіктөртбұрыш) және сумен қоршалған бұрын біртұтас жерде халықтар мен мәдениеттердің өркендеуін білдіретін аумақтың Туы (жұлдыз) бейнеленген.

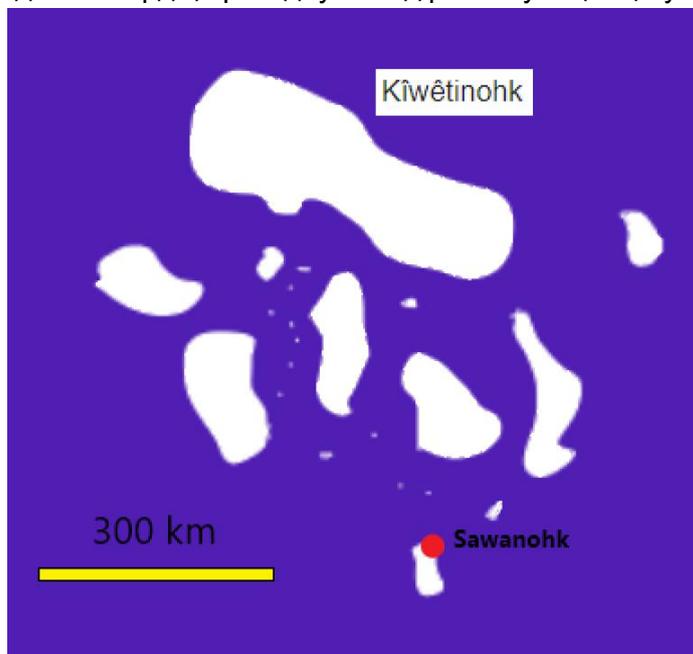

Схема 2.1. Sewak территориясының картасы.

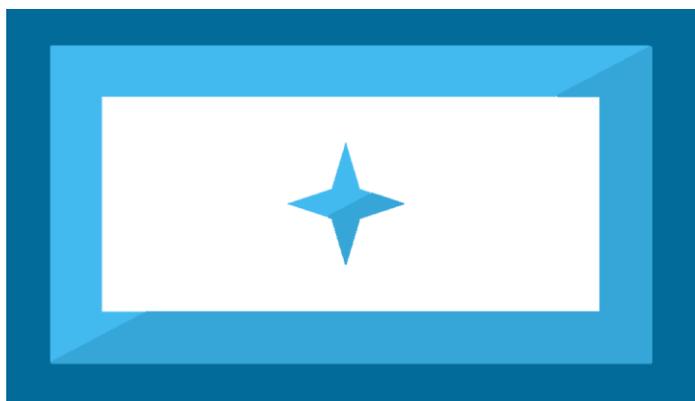

Схема 2.2. Sewak территориясының туы

Негізінен байырғы халықтар қоныстанған, солтүстікте орналасқан Sewak территориясы суицидтің өте жоғары деңгейімен танымал. 2.3-Схема суицидтен туындаған өлім-жітім көрсеткіштерін көрсетеді Sawanohk 200 жыл бойы әр түрлі жылдары.

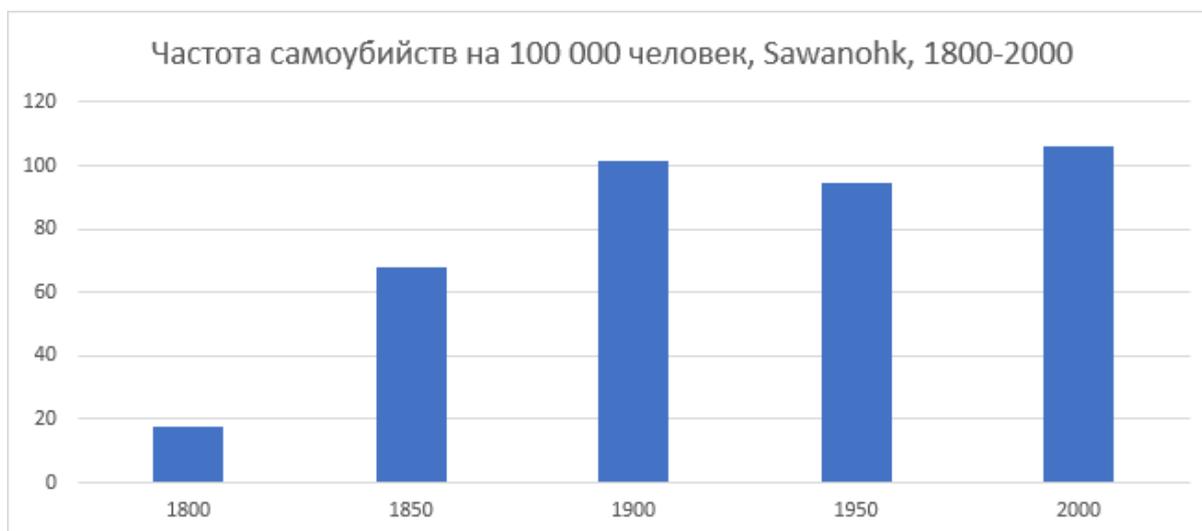

Схема 2.3

1.1 3-кестені, сондай-ақ автономды аумақ туралы берілген ақпаратты пайдалана отырып, мұндай құбылыстың ең ықтимал себептерін ұсыныңыз. [4]

1.2 Қысқа мерзімде мәселені жеңілдетудің кез-келген 2 әдісін ұсыныңыз. [1.5]

2.1 Сіз өз жолыңызды қаладан Саванохк о. Kîwêtinohk бастайсыз құрлықта да, суда да жүре алатын көлікпен. 4 – суретті пайдаланып, қолайлы маршрутты таңдап, О. Kîwêtinohk-қа жету үшін суда ең қысқа қашықтықты есептеңіз. [1.5]

2. Аралға жақынырақ жүзіп бара жатқанда, сіз 2.4 схемасында көрсетілген рельеф пішінін байқайсыз. Берілген рельеф формасына атау беріңіз және оның қалыптасқан процесін сипаттаңыз.

Схема 2.4.

2.3 4 суретті пайдаланып Аралдың ауданын есептеңіз [2]

3. Мұз қабатының қалыңдығы арқылы перпендикуляр бұрғылаудан кейін О. Kîwêtinohk сіз ұзындығы 6 метр болатын цилиндрлік мұз массасын алдыңыз. Цилиндрдің әртүрлі бөліктерінде сіз әртүрлі химиялық құрамдағы ауа көпіршіктерінің болуын табасыз. **Келесі құрамдардың ауа көпіршіктері нені көрсетуі мүмкін?**

3.1 Цилиндр ұзындығы бойынша CO₂ концентрациясының мезгіл-мезгіл жоғарылауы және төмендеуі, беткі қабатқа жақынырақ. [1]

3.2 SO₂ жоғары концентрациясы бар көпіршіктері бар оқшауланған қара жолақтар. [1]

3.3 Тұрақты NO₃ құрамы, бетіне жақын күрт жоғарылайды. [1]

[12 балл]

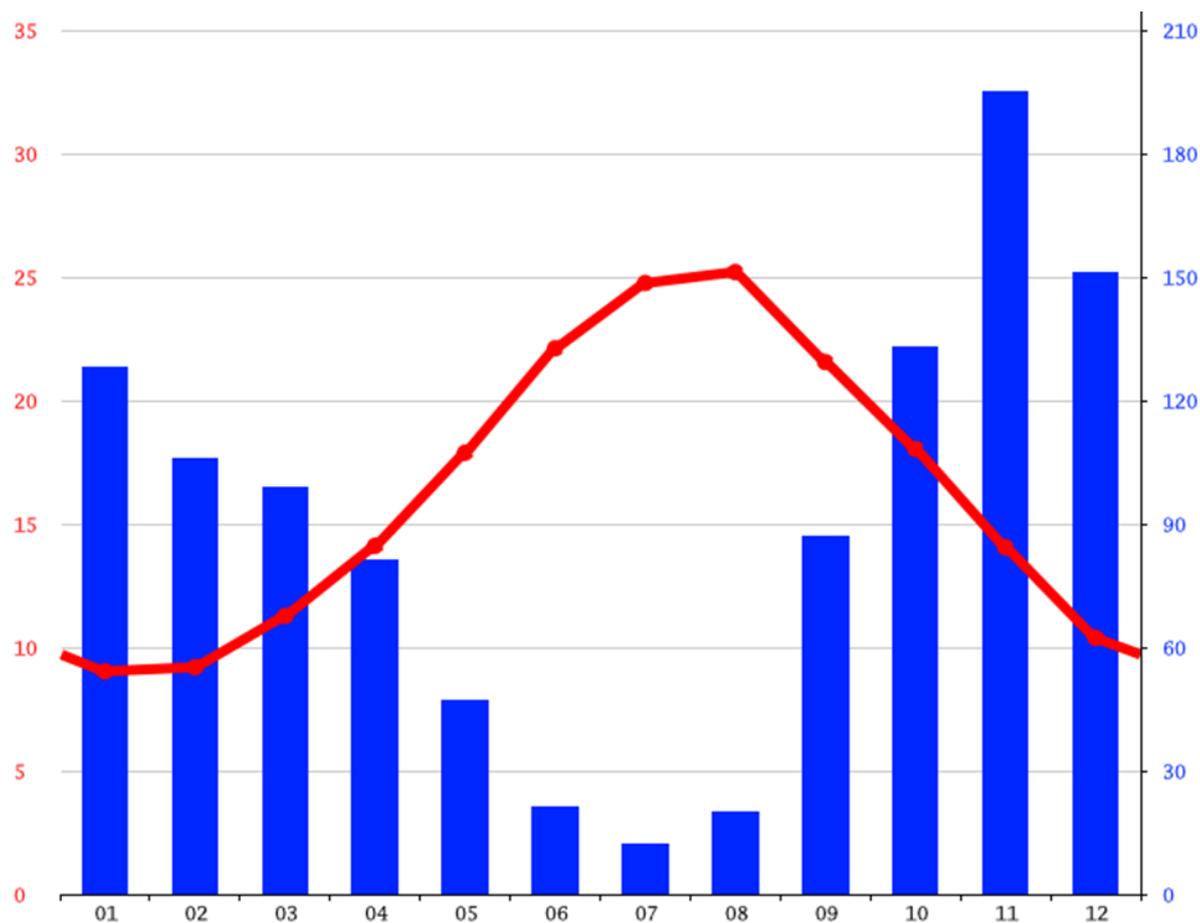
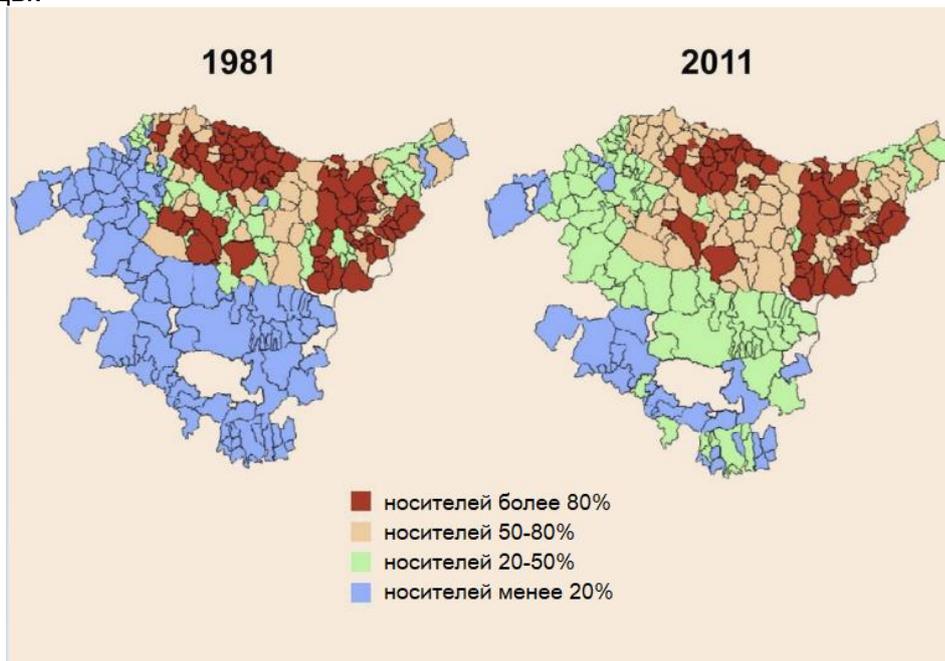

Схема 5.1. Климатограмма.

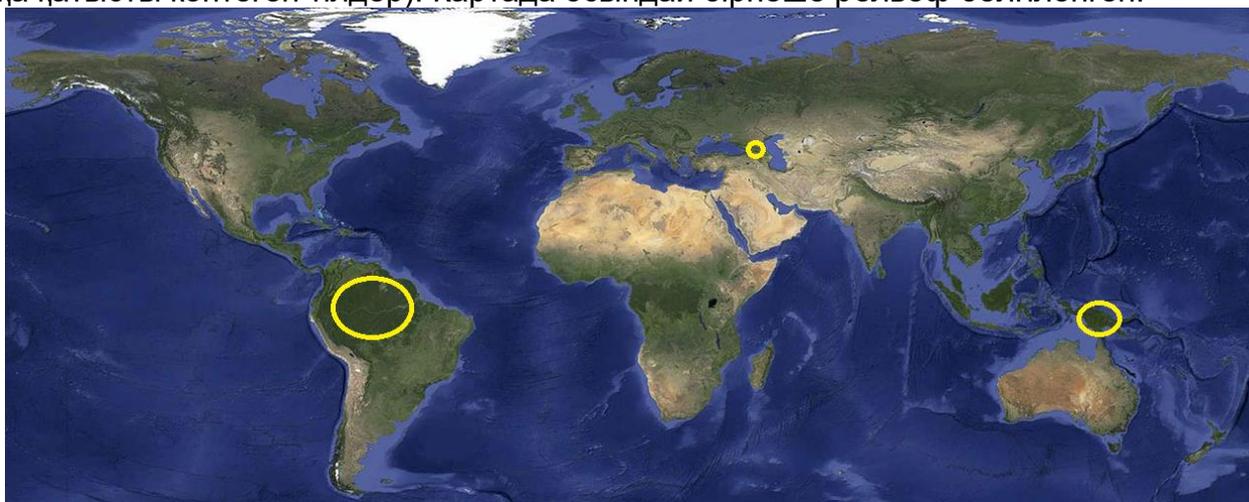
1. 5.1 диаграммасында көрсетілген климатограмма қай аймаққа тән? [0.5]
2. Көппен классификациясы бойынша климаттың осы түрінің әріптік индексіні атаңыз. [1]
3. Неліктен жазда жауын-шашын аз болатынын түсіндіріңіз? [2]
4. Неліктен климаттың бұл түрі континенттердің батыс жағалауында жиі кездеседі? [2]
5. Климаттың бұл түріне қандай ауыл шаруашылығы тән? [1]
6. Осы климаттың аумағы белгілі 3 дақылға мысал келтіріңіз. [1.5]

[8 балл]

1. Төменде 1981 және 2011 жылдардағы кейбір автономиялық аймақтағы оқшауланған тілдерде сөйлейтіндердің карталары берілген. Ұзақ уақыт бойы X өрісінде Y тілі басым болды.

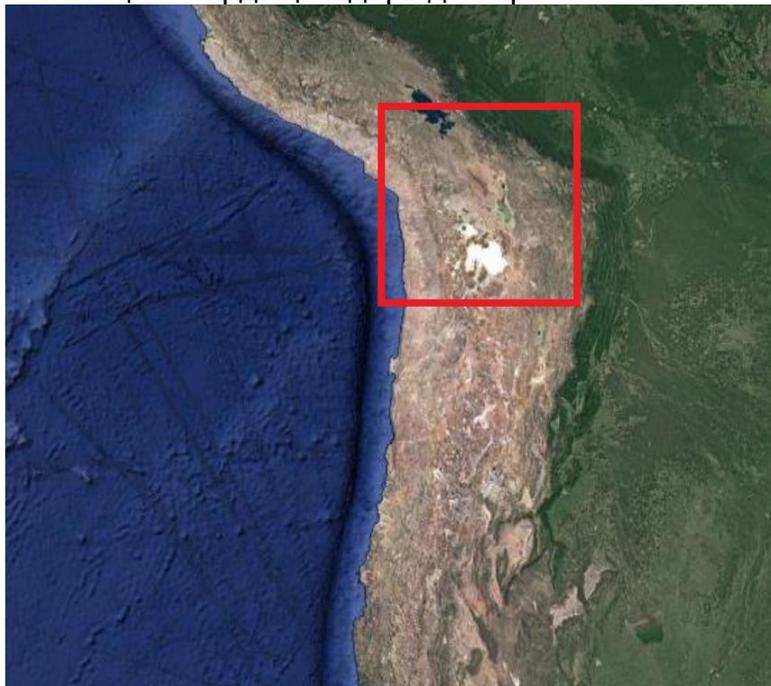

1. X және Y тілдерін атаңыз. [1]
 2. Карталарда көрінетін өзгерістерге әсер еткен 3 географиялық факторды сипаттаңыз [3]
 3. Тілді сақтаудың бір ықтимал шешімін атаңыз және түсіндіріңіз [2.5]
 4. Тілдерді, олардың қарым-қатынасын және аймағын көрсете отырып, осындай құбылыстың тағы бір мысалын келтіріңіз [2]
2. Кейбір аймақтар тілдік әртүрліліктің жоғары деңгейімен сипатталады (- белгілі бір аумаққа қатысты көптеген тілдер). Картада осындай бірнеше рельеф белгіленген.

1. Осы аймақтардағы тілдердің әртүрлілігіне әсер еткен негізгі факторды атаңыз [1]
 2. Бұл фактордың әртүрліліктің жоғары деңгейіне қалай әкелгенін түсіндіріңіз [3]
 3. Сипатталған факторға сүйене отырып, бұл құбылыс тағы 3 аймақта байқалуы мүмкін деген болжам жасаңыз [1.5]
3. География кейде фонетикамен де байланысты-тілдердегі дыбыстар жүйесі. Бізге белгілі "жарылғыш" дыбыстар ретінде айтылатын дауыссыздардың кейбір

категориялары бар "П", "К" немесе "Т", бірақ дем шығару арқылы емес, ауыздың қысымын жоғарылату арқылы. Дыбыстардың бұл санаты, көптеген басқа аймақтардан басқа, қызыл квадраттағы көптеген этникалық топтардың тілдерінде бар.

1. Неліктен бұл дыбыстар жиі кездеседі деп ойлаңыз және жауабыңызды түсіндіріңіз [3]
2. Осындай дыбыстар кездесетін тағы екі аймаққа мысал келтіріп, таңдауыңызды негіздеңіз [3]

[20 балл]

Трансұлттық компания (корпорация) (ТҰК) — бірнеше елдерде өндірістік бөлімшелерге иелік ететін компания (корпорация). Басқа дереккөздерге сәйкес, трансұлттық компанияның анықтамасы келесідей: халықаралық бизнесі маңызды болып табылатын компания; шетелдік активтері олардың жалпы көлемінің шамамен 25-30% құрайтын және екі немесе одан да көп елдерде филиалдары бар компания.

Орналасқан ел-ТҰК штаб-пәтері орналасқан ел.

Қабылдаушы елдер-ТҰК меншігі орналасқан елдер.

1. Қабылдаушы елдерде ТҰК болуының 3 артықшылығы мен 3 кемшілігін анықтаңыз

Преимущества	Недостатки

[3]

2. Сіз "ТҰК-ны кедей елдердің нарықтарына орналастыру олардың экономикасын сақтап қалудың және халықтың өмір сүру деңгейін көтерудің жалғыз жолы" деген пікірмен келісесіз бе? Жауабыңызды дәлелдеңіз. [3]

[6 балл]

3.1 схемасы Оңтүстік-Шығыс Азия картасындағы белгілі бір демографиялық айнымалы бойынша картодиаграмма болып табылады.

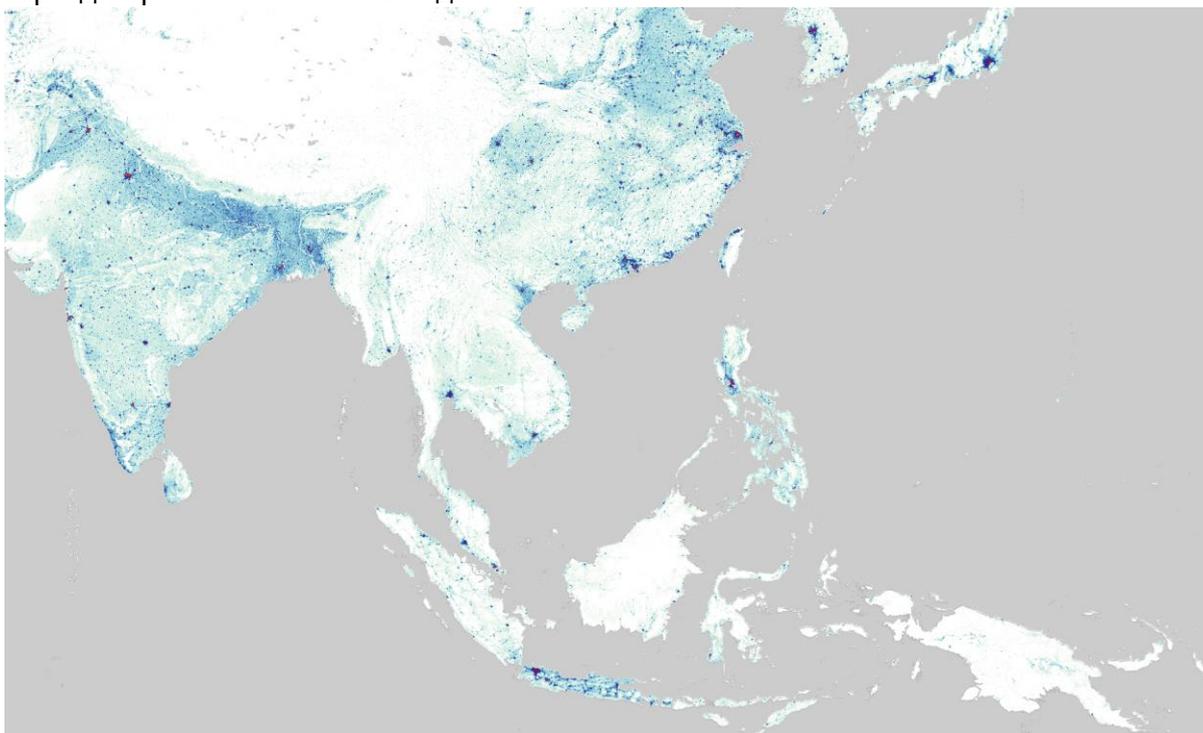

Схема 6.1.

1. Картада қандай демографиялық деректер бар? [1]

2. 6.1-суреттегі орынға байланысты ұсынылған демографиялық деректердің таралуының әртүрлі дәрежесін түсіндіріңіз, жоғары және төмен заңдылыққа қандай факторлар (геоморфологиялық, экономикалық, саяси) ықпал етті. [8]

3. 2019 жылы Индонезия Үкіметі Астананы қаладан көшіру туралы жариялады Джакарта Нусантара деп аталатын жоспарланған қалаға. Бұл шешімнің себептері мемлекеттің бұрынғы астанасындағы әртүрлі инфрақұрылымдық, экономикалық және экологиялық мәселелер болды. 6.2-суретте жаңа және ескі астаналардың орналасуы көрсетілген.

Индонезияның жаңа астанасы жобасының SWOT диаграммасын жасаңыз. Әр санатқа 2 факторды толтырыңыз. [8]

SWOT диаграммасы * - төрт санат бойынша талдау әдістерінің бірі:

- Strengths (күшті жақтары),
- Weaknesses (әлсіз жақтары),
- Мүмкіндіктер (мүмкіндіктер),
- Threats (қауіптер).

Күшті (S) және әлсіз (W) жақтары талдау объектісінің ішкі ортасының факторлары болып табылады, яғни объектінің өзі әсер етуі мүмкін); мүмкіндіктер (O) және қауіптер (T) сыртқы орта факторлары

болып табылады (яғни объектіге сырттан әсер етуі мүмкін және объектімен бақыланбайтын нәрсе)

6.2 сурет

Strengths	Weaknesses
Opportunities	Threats

[17 балл]